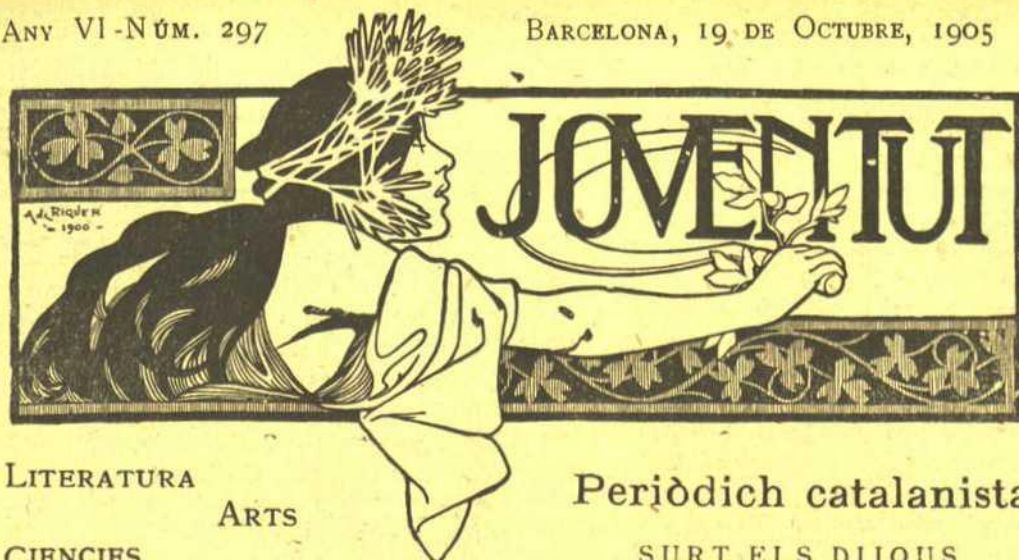

LITERATURA

ARTS

CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT... 20 CÈNTIMS

» ATRASSAT, AB FOLLETINS... 40 »

» » SENSE FOLLETINS... 25 »

SUMARI:

Cròniques nacionalistes: La fúnebre Hungría, per August de Marich.—Prou bombes: Justícia catalana, per Cecili Gasóliba.—Un miracle, per Carles de Fortuny.—Art y artistes, per Gabriel Vinyas.—Nit feliç, per A. Font y Laporte.—Teatres, per Emili Tintorer.—Fantasia sobre «La Brema», per Joan Valenti y Feliu.—L'agència d'informes comercials (acabament), per Pompeyus Gener.—A plena llum, per Triinitat Catasús y Catasús.—Noves.

FOLLETI:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller.—Plech 23.

HISTORIES D'ALTRE TEMPS (narracions dels segles XIV y XV.—Plech 3.

**CRONIQUE
NACIONALISTES⁽¹⁾**

LA FÚNEBRE HUNGRIA!

Famosa festa hem tingut nosaltres els húngars la diada del 6 d'octubre, en la qu'hem festejat dignament la memoria dels nostres hèroes executats l'any 1849.

Han passat ja cinquanta sis anys d'aleshores que'ls húngars perderem la batalla de la llibertat al costat de Vilagos. Hungría era aleshores teatre de terrorífica tragedia. Els

gloriosos fills de la nostra terra quedaren sense llar. Els qui a temps no pogueren fugir, aquí trobaren llur mort. Les cordes ofegaven l'amor a la patria en els mateixos llabris; y la pluja de bales matava'ls cors plens de sentiments...

Els temps cambiaren. L'absolutisme austriach degué capitular devant la fortalesa de l'húngara nació. Hungría, desde 1867, repetidament ha anat adquirint la seva independència. Ja fa mil anys que'ls húngars adquirirem nostra terra entré'ls rius Duna y Fina, però no podem passar un sigle sense desdítxes. Després dels tàrtars, turchs, tudeschs, Austria fou nostra enemiga. Ja havíem vençut en 1848, quan els austriachs cridaren en 1849 als russos. Com he dit, readquirirem nostra autonomia e independència, però oblidar l'any 1849 serà impos-

vista *Esperanto* de Budapest, corresponsal del *Daily News* y distingit nacionalista húngar, ens ha enviat aquesta crònica, expressament escrita pera *JOVENTUT* en *Esperanto*, havent sigut traduïda per nostre company Pujolà. I a publicuem ab tant més gust quant no sols tot bon catalanista s'interessa per la sort dels altres pobles oprimits, sinó perquè ella es la primera de la serie que dit senyor galantment s'ha ofert a remetre. Pensèm poder publicar també ben prompte cròniques nacionalistes de Polònia y de Finlàndia, que així mateix donarem traduïdes de l'*Esperanto*, alegrantnos de que aquesta llengua internacional vinga a ésser llaç d'unió entre'ls bons catalans y els homes d'altres pobles que se senten germans nostres per amor a la llibertat.—M. de la R.

(1) El senyor August de Marich, director de la re-

sible, mentres un sol húngar trepitgi la seva terra...

Després de la batalla, tretze del més nobles húngars foren executats en la fortalesa de Arad, y alguns cents d'altres foren assassinats o exilats. Anyalment se fa una peregrinació al cementiri ahont estàn enterrats els nostres hèroes. La festa d'enguany ha estat incomparable, degut a causes especials, que si volguessim esbrinar trobariem en les complicades circumstancies politiquies actuals que atravessèm. Aquí dech remarcar que la Húngria y l'Austria tenen comú exèrcit, qual llengua oficial es l'alemanya. Ja fa temps nosaltres voliem que nostra llengua fos oficial entre'ls nostres militars pera'l manament, però'l rey no va volerho. Tot el país ho vol menys el seu rey; heus aquí, donchs, que ara'l conflicte es entre la nació y son quefe.

La premsa, principalment la *Pesti Naplo* (diari de Pest), diariament publica admirables articles sobre nostra causa, e infatigablement lluyta a favor d'ella.

L'Austria té por, perque pensa que la monarquia perdria sa grandipotent posició si la llengua húngara esdevingués oficial en la fracció húngara de l'exèrcit.

Es cosa trista que s'agravin les relacions politiquies ab els problemes socials. Per tot arreu hi ha socialistes nacionalistes, però entre nosaltres, desgraciadament, no passa així. Nostres socialistes són internacionalistes y trevallen contra nostre nacionalisme! En nostre Parlament s'hi poden trobar els grups independentista, lliberal y clerical. L'independentista es el més nombrós, y actualment tot el país està ab ell. Els altres grups, tots, menys el lliberal, s'han unit ara formant una coalició pera lluytar tots a favor de la idea avans dita, y tots esperèm que aviat podrèm enlayrar sobre la victoria nostre pabelló tricolor, sense grans obstacles ni desdites. Deu ho vulgui!

AUGUST DE MARICH

Budapest, 9 octubre 1905.

PROU BOMBES: JUSTICIA CATALANA

Fa poch que, responent a la crida de «Progress», varies entitats nacionalistes de diferents matisos demostraren saber acoblar-se pera defensar un interès comú. L'acte fou hermós y la ensenyança profitosa. Platònicament ens unirem pera formular una protesta; el gel està romput, el primer pas donat, y cal no defallir, y emprendre pràcticament una acció positiva.

Fills de Catalunya, no sols nacionalistes: a vosaltres ens dirigim! Aymants de la vostra Patria, homes conscients que per sobre de tota idea, passió y personalisme, hi posèu l'amor que sentiue per aquesta Terra: a vosaltres endrecèm les presents ratlles.

Han passat els temps de les protestes; ja no més romandre escampats perden energies; no més rebeldies platòniques, ni accions en projecte, ni amenaces que s'esfumen. Prou clams, que per lo que duren pareixen focs d'artifici o queixes d'un cos mitj mort que sols crida en el moment de sentir-se una nova ferida...

Ha arribat el moment d'obrar, y si ara'ns deixèm vèncer per la inercia y l'apatia o'ns traben passions o personalismes, demostrarem com a homes ésser masells, com a catalans indignes, y com a individus que preconisen la direcció d'una colectivitat, senzillament uns ineptes.

Fa un any que petà la bomba del carrer de Ferràn; avans d'ella d'altres n'havien esclatat, entre la general indiferencia; y fou necessari un espectacle horrible pera que la opinió pública despertés.

Allavors l'espasme y la por arrencaren crits de protesta, clams d'indignació, amenaces al govern, insults als governants, etcètera, etc... Però s'enterraren els morts, se curaren els ferits, en quatre dias s'esvahí la cridoria, y tot continuà igual, igual com sempre... fins que n'ha petat una altra!

Y tenia de sentir-se lo que deya tot Barcelona, l'endemà del carnatge de la Rambla de les Flors.

El soroll ha durat més, tal volta ha sigut més fort, però han transcorregut dos mesos... ¿y qué?

¿Quin resultat han donat les exclamacions

detothòm? ¿Què hem tret de positiu de la violenta campanya periodística? ¿Ahont són els fruits de les *magnes reunions* de les Societats Econòmiques? ¿Què n'ha resultat de la proposició de l'Ajuntament? ¿Què de les acusacions a la gent que'ns desgoverne?

Res, res, res.

Passat l'espasme, tornem a aclofarnos en la són dels pobles morts, y com estúpits anyells romanem abandonats a les mans d'un aixam d'inútils que'ns envien a malmenarnos y qual ineptitut es garantia d'impunitat pera la misteriosa mà que ab sos crims aterra Barcelona.

Y això encara no es tot.

No sols els horribles atentats han quedat impunes, sinó que al tractarse de son esclament, al veure sos sumaris en mans de la Justícia, d'allà hont hi havia de resplendir la veritat, néixer la claror, no n'han sorgit més qu'estranyes nebulositats.

No n'hi havia prou ab aquella acusació persisten qu'hem sentit els catalans dins la consciència; no eren prous les suposicions que feya nostra pensa extraviantse: han hagut de presentarse mil coses estranyes a engreixar nostres dubtes o desvaris: malalties de jutges, trasllats de presidents d'Audiencia, inhibicions de practicar diligencies a cossos tan prestigiosos com el de moços d'esquadra, cessanties dels individus catalans en el cos de policia judicials acusacions a determinats funcionaris, murmulles de declaracions arrencades a la força, declaracions espontànies que fa un subjecte y no'l persegueixen, y, quan al cap de quinze dies el busquen, misteriosament no's troba; afirmacions de diaris anarquistes, aplačaments de vistes a l'Audiencia, etc., etc.

¿Volèu més?

Donchs ja prou; ha arribat l'hora d'imporsarnos com a homes, com a patricis, y acabar d'una vegada.

El senyor Pous y Pagès, en un article del *Poble Català*, ens recorda un dret que tenim tots com a individus que som de l'Estat espanyol:

La lley reconeix als ciutadans el dret de fiscalisar directament les actuacions judicials. Això té un nom: L'ACCIO POPULAR.

Catalans tots: a exercirla!

Nostra dignitat, nostre dret y amor a la

Justícia ho reclamen. Ay de nosaltres si flagellèm nostra historia, si taquèm nostra època ab la dessidia y la indiferencia! El bè de la Patria, la puresa de nostres ideals, la reivindicació que persequim ens ho imposen.

Pensem que una de les majors glories dels catalanistes es l'haver fet sentir, per sobre de tot, la veu de la justícia quan tothòm glorificava als Portas y als Marzo!

Quina vergonya que ara no fessim lo meix! ¿Qui no dubtaria del nostre procedir? ¿Qui no negaria nostra sinceritat?

Qu'en la qüestió de les bombes hi ha un punt molt negre, ningú ho dubta.

Donchs a aclarirlo, costi lo que costi!

Nosaltres estèm disposats a tot.

Tenen la paraula tots els que diuen estimar a Catalunya.

Ara sabrèm qui són.

CECILIA GASÓLIBA

UN MIRACLE

I

L'Eden Concert, en aquell instant, bullia ab les fermentacions de l'alcohol y les secretes irritacions de la luxuria, empenyentse y colzejantse uns ab altres els joves d'ulls esmortuïts, temerosos d'ésser descoberts pel desconegut delator a la familia, ab els vells decrepits, babejant de delectació ab la irritabilitat desperta de desitjos carnals tinguts per morts; les dones, que totjust en els primers passos de la carrera del vici s'avergonyien encara de les repugnants manifestacions de la prostituta bevent d'un glop la copa del licor verinós entre les fumerades del tabach. Semblava'l podrimaner dels cuchs de la terra, premsats uns sobre d'altres, llefiscosos y podrits, sota la pedra molçosa, en lo més obscur y amagat de la humida boscuria! L'ayre espessehit pel fum dels cigarros y el baf de tanta gent, se podia tallar, y per sobre la atmòsfera enrarida flotaven les notes esquerdades dels instruments de vent y les estiragaçades dels violins tot sovint sobtades per la trencadissa de copes o per la rialla desinvolta d'una *demi-mondaine* que volia cridar l'atenció, o pel burgit acompasat de les coçes y cops de bastó ab que resegua'l públich en pes el motiu més cone-

gut de la *chançonnette* pornogràfica. El sòl, brutaament encatit, d'escupinades y puntes de cigarro estantiç, feya rellicsar als que passaven d'un cantó a l'altre cercant l'amich y entre renechs y rialles entrepussaven oportunament per deixar-se caure sobre la femella que ab força'ls abraçava. La *chanteuse*, ab gestos provocatius y mirades maliciosas, feya comprendre als que no entenien el francès, tota la deshonestitat de la cançó, y ab sos moviments de ventre y cames estremia de plaher sensual a tota aquella generació malaltica, bojament viciosa. Els moços del cafè, ab les safates enlayrades, no paraven de portar d'un cantó a l'altre més y més esperit que ab la dolçor de sa composició y ab el foch de sa ànima refrescava'ls llabis mentres encenia ab més força les passions y la sed dels bevedors. Sonà un pas-doble *torero* y tothom començà a cridar follament, chorejant ab picaments de mans y cops a les taules ab les culleretes y bastons l'alegra marxa. Fins de la sala del crim y del restaurant sortiren els rostres pàlits y vermells dels jugadors y dels borratxos per gaudir l'espectacle. Allò era *le clou* de la festa, el gran *succès*, la may vista *atraccion!* La *Bella Elena*, la estrella qu'en el cel brillantíssim de Paris havia obscurit tots els demés astres del ball cosmopolita, anava a sortir a l'escenari... Aparegué graciosa, provocativa, sensual, enlluernant, ab les resplendors de sos brillants y les cascades de puntes y de glaces a tots aquells homes envilitos que ab febre de desitjos mal continguts la contemplaven. Sempre riallera, ensenyant en la boca mitj oberta la renglera de dents blanques, menudes, atapahides, com mostruari de perles fines en estotx de vellut roig, remenant el cos ab cadencies voluptuoses y jugant ab son calanyès entre les mans engrillonades fins les ungles per anells de valor inestimable, donà la volta a les taules y començà la dança, electrisant a sos admiradors ab la lleugeresa y gracia de sos moviments. Al acabar s'ompli l'escenari de sombreros suats y de flors marcides, que barrejats ab els udols feréstechs d'aquell desencadenament d'instints selvatges pujaven com holocauste fins als peus de la ballarina, veritable deesa en aquell temple de la carn. La fera, en sa sed inextingible de plaher y d'emocions, demana-

va a crits més números, però l'artista sols sorti un cop més per remerciar els aplaudiments desde sa altura ab petons fervorosos enviats al públich ab el palmell de les mans.

En el palquet de prosceni, mitj amagat pels cortinatges y ab la guarda de dos pinxos rassurats de cara y apretats de roba, armats de groixuts bastons y coberts d'amples barrets que formaven sobre son cabell planxat com una corona sinistra, s'estava'l Baró de Puigpelat, disfrutant lo que no's pot dir. Aquella moça era sa debilitat. Bé prou podia obligarla a no trevallar en aquell cafeti-concert, fentla desaparèixer als ulls de tots aquells espectadors copdiciosos de son cos, però precisament en això hi trobava tot el gust el Baró, y aquella dòna sense'l ball pornogràfic, sense aquella atmósfera fastigosa que la rodejava, sense aquella adoració fanàtica que la voltava sempre, li hauria passat desapercebuda. Per això en Puigpelat havia gastat y gastava una fortuna en joyells, en vestits, en cotxes y en tota mena de capritxos; per això suportava la lluyta dintre la família; per això no feya cas dels concells dels qui li volien bé... S'hi posaren tots els amichs, el bisbe hi prengué part; els fills grans amenaçaven ab l'abandono a son pare... No hi havia remey! L'escàndol seguia més que may; la *Bella Elena* perdé per la ciutat son nom de guerra, no coneixent-se-la més que per *la Puigpelat*, y el divorci dels Barons era imminent. El cel sempre just trencà ab major força aquell matrimoni, y el Baró morí. Sa santa muller l'assistí fins sa darrera hora y encara pogué reconciliar l'ànima ab Deu després de corretgir son criminal testament...

II

Les voltes del temple desdibuixades per les foscors indecises del crepuscul matinal semblaven enlayrarse fins l'infinit per deixar pujar lliurement les pregaries de les ànimes pures. Pels gòtics finestrals, destriats pels variats colors dels vidres, totjust penetraven els primers febles resplendors de l'aubada naixent, que llepant ab amanyachs de verge pudorosa les esbeltes columnes, les colorava suaument ab tots els matisos de l'arch de Sant Martí. En l'altar major, il·luminant el Sant Crist, llenguejaven tre-

ART Y ARTISTES

moloses les candeles com animetes de l'altre món voleyant insegures entorn del Cor d'Amor. El ministre de Deu llegint les oracions litúrgiques signant ab repetides creus el vas sagrat, se preparava a fer el gran prodigi consagrant el pa de vida mentres la campaneta de l'escolà ab seguit esquelleig convidava als pecadors a aproparse a la taula de sonaymant Redemptor. La gent prosternada, ab els ulls cluchs y les mans plegades, confessava ses culpes y per elles demanava perdó a son Deu, mentres el sacerdot enlayrant la Sagrada Forma li demanava deixés anar el verb fecondant per fer revivre les ànimes malaltes. S'aixecaven les dones ab els ulls humits y compungides, atravessant la esglesia fins arribar a les escales del presbiteri, y alli concentrades en si meteixes demanaven pau per la familia, salut pels malalts, paciència pels desgraciats, consol pels pobres, valor pels que perillaven, arrepentiment pels pecadors... Obrien sa boca, y, humitejada per les llàgrimes de la fe, penetrava en son pit la essencia divina... La Baronesa viuda de Puigpelat al pujar el primer grahó de l'altar s'adonà dels inútils esforços d'una pobra infeliç mitj paralitica que ajudada d'un bastó no podia pujar fins al presbiteri, y agafantla amorosament per sota'l braç l'acompanyà fins el meteix reclinatori. Combregaren juntes, y al deixar a la desgraciada en sa cadira reconegué en ella a l'antiga aymia de son marit. L'arrepentida, rodolant per terra mitj abraçada a les cames de la gran dama, cridà entre llàgrimes — Perdó! — mentres la Baronesa, plorant d'alegria, l'aixecava entre sos braços donant gracies a Deu pel miracle obrat...

CARLES DE FORTUNY

Els artistes en general se planyen de lo poch que's protegeix l'art; però, entre'ls que's disposen a lluytar pera vèncer aquesta crisis, n'hi ha molts que no lluyten pas per l'art, sinó sols perque perilla'l seu *modus vivendi*.

Cert que's fa molt poch pera protegir l'art, y encara lo poch que's fa, salvant escasses excepcions, se fa malament. Però que n'hi ha de gent qu'està ben convençuda de que fa art y de que, per lo tant, a l'abrich d'aquest pot viure una vida gayrebé ociosa! Y passen llastimosament el temps fent coses que res de profit aporten a la societat; y, no obstant, se compten entremitj dels artistes. Que n'es de bonich titularse artista dominant un xich no més que una de les manifestacions de l'art! Trevallant d'esma, entreteintse, un hom pot arribar a fer una obra mecànicament bé. Però això vol dir que sia un artista? No, ab això no n'hi ha prou. Hi mancarà'l sentiment, el pensament de l'escriptor, del músich, del pintor. Sols tenint aquestes qualitats la seva obra serà una veritable obra d'art, sempre que la seva finalitat enlayri la vida.

Se dona'l nom d'artistes a uns senyors que són el prototipo del comerciant. Aquests exerceixen el seu *art-ofici* ab tanta lleugeresa, que omplen d'obres el món: obres boniques als ulls d'aquella gent quals gustos no s'han pogut polir ab obres grans, ab obres de veritables artistes, per lo molt qu'escassegen. Aquests falsos artistes són coneguts y fins admirats; n'hi ha molts que tenen diners y gloria... però una gloria com la dels teatres: uns quants núvols retallats y quatre fochs de bengala; y acabada la llum, acabada la gloria.

A l'art, generalment, se li dona la importancia d'un passatemps. No'l creuen una cosa essencial, necessaria als individus pera comunicarse'ls pensaments millors; no'l volen admetre com un propagador d'una doctrina universal. Y no obstant, arreu del món l'art expressa lo meteix: ell empeny a l'home a viure en harmonia ab la natura, y per això'ls únichs que'l poden protegir no'l volen admetre en aquest sentit y sostenen que no ha d'ésser més que un esbarjo pera'ls

mals de cap que imposa la lluita per la vida (alguns per les riqueses). Per això m'estranya que algú's dolgui de que'ls rics, els únics que segons sembla poden protegir l'art, ho facin tan poch. Jo entenc que potser fan massa, car tenint com tenen un erroni concepte de l'art, lo poch que fan ho fan malament, tota vegada que sustenten als falsos artistes que sols serveixen pera corrompre les costums dels pobles.

No ornaràn els rics llurs sales ab quadros que constantment mostrin nostres vicis, nostres faltes; no aniràn al teatre a veure obres hont hi apareguin retratats y rebent fuhetades. No: ells ornaràn llurs cambres ab tapiços y quadros agradables a la vista, alegres però ab una alegria morta; ells aniràn a veure espectacles que despertin instints bestials, y al teatre a riure, sobre tot a riure aquells xistos mal intencionats qu'embruteixen als desperts y desvetllen curiositats mal-sanas en els pochs qu'encara *disfruten* del somni de la innocència.

De poetes, de músichs, de pintors n'hi ha molts; d'artistes molt pochs. Poden fer obres, mes per perfectes qu'elles semblin, si llur finalitat no es bona, si no enlayren l'esperit, no són obres d'art verdader. L'art ha d'ésser altament moralisador, per més que se'ns *desmoralisin* y cridin els nostres falsos moralistes, y trontolli llur moral hipòcrita y oportunista.

Sols així farèm obres d'art; les altres, per ben fetes que semblin, no ho són.

GABRIEL VINYAS

NIT FELIÇ

DIÀLEG

—Ja ho veus, he vingut. No t'ho esperaves, ¿veritat?

—¿Per què negarho? Jo'm creya que portat per ton caràcter violent, hauries sortit d'aquest poble, mes no per sempre, sinó pera tornarhi quan en ton esperit hi hagués renascut la calma...

—¿Per què aqueix interès en atribuir-me un caràcter que no tinch? ¿No has vist prou bé en moltes ocasions que tenia voluntat prou forta pera dominarme, per'amagar les sensacions que continuament han batut mon cor? ¿Per què t'hauré conegut?

¿Per què has travessat per devant meu deixantme veure les resplendors claríssimes de ta bondat, aqueixes resplendors que'm cegen més cada dia, que omplen mon ànima d'un goig infinit quan penso que podràs ésser meva, que'm porten a la desesperació quan endevino que may podrà ésser portat a la realitat el més bell somni de ma vida... que omplen mon cor de desitjos inexplicables, de quelcòm presentit en mes hores solitaries?... ¿Per què no ets com altres, y t'oblidaria? Escolta: jo n'he vistes moltes de dones; he lograt que algunes escoltessin mes paraules, y mon cor verge, presentint l'amor gran, que dignifica, batia ab força cada volta que mos ulls contemplaven la sobirana bellesa d'una, les formes esculturals d'una altra; però després, quan les dones ab llurs paraules o accions exteriorisaven llur ànima, venia la desilusiò... Sentia una fiblada punyenta en el meu cor, y lògicament me decantava a l'escepticisme... Llavors una falsa felicitat adormia mon ésser per alguns dies, com la morfina adorm momentaniament als malalts; mes després altra volta'l desitj d'estimar fonament, bojament, creixia; y sempre, no coneixentles, les preveya les mirades infinitament dolces de l'amor; y altra volta somniava, somniava un'ànima sensible y amorosa que conegués el tresor de dolçor que la meva anhelava oferir; y altra volta venia'l desconhort, y sempre'm voltava aqueixa superficialitat que desagrada, aqueixa buydor qu'espanta, aqueixa inconsciència que feireix...

—No segueixis. ¿Creus que sóch diferent de les altres? ¿Creus que sóch més bona que les que dius? Veig que l'amor que'm tens engrandeix les meves poques qualitats... Però no seguim. Cal pera ta tranquil·litat que t'allunyis, que fugis de mi avans no's faci greu ta malaltia. Creume, vés a ciutat, busca les diversions, busca'ls plahers... y oblida'm. M'oblidaràs, n'estich segura...

—¿Y tu dius això? ¿Tu m'aconcelles que t'oblidi, y m'ho dius així, sense emoció, ab aqueixa serenitat que'm fa endevinar quelcòm molt trist pera mi?... No goses dirme la veritat, aqueixa veritat que fa temps que jo traslluhia. Potser te faig llàstima... Llàstima! ¿Per què? Sies crudel, mes no menteixis. Digamho resoltament, ab tota cruesa. No te-

mis, sabré aguantar el cop; estich tan acostumat a la idea de que no m'estimaràs may... may... que ja no'm vindrà de nou. Digues, confessa sense temença. ¿No veus quita serenitat? ¿No endevines que ma voluntat es ferma per aturar la explosió de mon dolor? Parla! ¿Veritat que no m'has estimat may? ¿Veritat qu'en ton cor hi ha les rohentors d'un altre amor... d'aquell amor... ¿sabs?...

—Vols la veritat y la sabs. ¿Per què has d'obligarme, donchs, a un sofriment que tu coneixes?... T'ho demano, sies noble, sies compassiu. Perdona; es tan sublim perdonar!... Si sapiguessis... si poguessis endevinar la lluyta qu'he sostingut ab mi meteixa! He volgut oblidar y no he pogut, he fet esforços immensos de voluntat per arrencar de mi meteixa aquesta passió... Endebades!... Quant més grans eren els esforços, més els sofriments creixien... Perdonam! No he tingut culpa. Tu que dius, tu que probes que'l teu amor es tan gran, podràs conèixer la grandesa del meu y'm perdonaràs, porque tu tampoch ho ets com els altres...

—Així volia véure't, sincera. Has confessat: m'ho creya. Ara encara't veig més gran; quant més desgraciada't veig, més digna't trobo y més t'estimo. Si't vegés ditxosa potser t'oblidaria... Mon amor es intensissim, y creix encara més quan penso que tu pateixes... Es estrany, ¿oy? Sé que tu pateixes d'amor per un altre, y jo t'estimo més encara; m'has confessat que no m'estimaves, y he quedat serè, ab aquesta serenitat que'm dona la persuassió de que'l meu amor es gran, y de que sóch digne de tu... Mes... ja que no puch tenir ton cor, ja que no podré contemplar tos ulls dolcissims plens de l'amor que jo somniava, no m'oblidis, dedicam de quan en quan algún pensament, recòrdat alguna volta d'aquesta nit... Si sapiguessis les impressions que m'has causat sempre!... mes hores de febre amorosa!...

—Si; y tu tens necessitat d'exteriorisarles aqueixes impressions. Conech que pera tu es un consol. Fesho, donchs, y en ta ànima s'hi filtrarà una dolcesa... Sento per tu molta simpatia... d'amiga. Les teves ingenuitats me captivaren tot seguit de conèixerens y hauria sentit molt pesar de no tenir-te per amich, pel millor amich, ja que

t'he contat lo que no hauria contat a ningú... ni a mes intimes amigues...

—Mercès... moltes mercès. Recordaré sempre aquesta nit tan pura, en que les meves ilusions han mort per sempre... Que te'n diria de coses, ara! Com te'n retreuria d'ilusions passades, d'idilis somniats!... Seria abusar de la bondat que'm demostres. Tu escoltaries, callaries pera no ferme mal, me miraries tendrament pera no destruir el moment de felicitat que les meves expansions poguessin donarme; faries ab mi lo que fa una mare bondadosa ab el fill entremaliat, o una mare entristida ab el fill malalt... No, no ho vull. Tot fou una visió, una fantasia, una ilusió que s'esborra. No tinch de sentir may accents amorosos de ta boca, paraules de ta veu vellutada que acaricia com una música may somniada. S'ha acabat tot per sempre... Mes jo voldria demanarte quelcòm que refermés el recort de la nit més ditxosa y ensemps més desgraciada de ma vida... Quelcòm qu'endolceixi les amargors de la veritat... Perdona, si en mon desitj te demano lo que may me concediràs... Un bes! un bes en tos llabis, que castament segelli nostra fraternal amistat!... Deixam aspirar la dolçor dels teus llabis sagnants!... Te demano un gran sacrifici, ja ho sé! Però feslo! M'has fet tan desgraciat aquesta nit!... No, no t'ho exigeixo!...

Qu'hermós m'ha semblat tot en aquest moment dolcissim en que's meus llabis han tocat els teus... Quin sacrifici! M'has besat, en tos ulls he endevinat lo que has sofert... Perdonam... ¿No goses mirarme com avans, als ulls?... Adeu! Mes no'm deixis ab la recança de no haver obtingut ton perdó. Que senti aquesta paraula de ta boca... ¿Me perdones?... ¿No contestes?... Adeu! D'aquesta nit tan pura, tan bella, ne guardaré un recort... un dolç recort: ton bes... aquest moment en que tos llabis han tocat els meus ab tremolors virginals... Ombres de tristesa apaguen aquest moment radiant de claror... Sembla que una força superior me clavi en aquest lloch... Restes muda, tes mirades rastregen per terra, estàs avergonyida... ¿Per què no'm mires? ¿Per què no surt de tos llabis encesos la paraula que mon cor

espera?... Te penedeixes de tot... ho com-prench!... Adeu, adeu!...

—No... no me'n penedeixo!... Quèdat! quèdat... per sempre!—

A. FONT Y LAPORTE

TEATRES

CRÒNICA

Ha acabat a l'Eldorado la serie de funcions Garavaglia ab bon xich més d'espectadors que no començaren y ab entusiasme sempre creixent. La conciencia artistica d'aquest actor tan modest com infatigable, y la unanimitat de la premsa barcelonina al elogiarlo com se mereix, han lograt tan bell resultat. Els darrers dies ja erem molts més dels *due centi* els que anavem a aplaudir a n'en Garavaglia; ja lo millor de nostre públich aficionat a l'art serio se'ns havia ajuntat. Això ha enardit als empresaris, que han contractat a l'eminent actor pera donar una altra curta serie de representacions al teatre de Nove-tats.

Mentres espero veure alli alguna cosa de nou que m permeti tornar a parlar de la companyia italiana, diré que totes les obres donades els darrers dies eren ja conegudes y d'elles he parlat aquí meteix altres vegades. *Resurrezione*, d'en Lleó Tolstoy, fou estrenada aquí per la Tubau en castellà. Tret l'arreglo italià, com ho era'l castellà, de la coneguda novela del gran mistich rus, encara que fet ab més garbo y sensiblement diferent d'aquest, ofereix en conjunt semblants defectes: els defectes que gayrebé sempre notem en tota adaptació de noveles al teatre, especialment quan se tracta d'obres com les d'en Tolstoy, quals arguments o faules, si bé dramàtics y punyents, no són pas lo millor de l'obra. Ens resulta bon xich melodramàtic y bon xich deslligat tot allò, y els qu'hem llegit el llibre anyorèm aquelles descripcions magistralment colorides que animen y donen relleu a l'acció.

Tampoch diré res de la *Morte civile*, que ja'ns la sabèm de cor, ni de la *Moglie di Claudio*, qu'esculli la Gemma Farina pera son benefici, sens dubte ab el lloable desitj de mostrar les seves facultats en un paper de compromís. També es obra aquesta bon xich estrafalaria, que ab estranyesa veyem encara figurar en els cartells.

En fi, per despedida'ns donaren *La festa del grano*, traducció ab mutilacions de *La festa del blat* de nostre Guimerà. Ingenuament tinch de dir que l'obra, tal com ens la donaren, no resultà; contribuint a n'això varis factors. En primer lloch hi manca'l color, el medi ambient, les modalitats, tipos y

costums que inútilment voldrà trasplantar un traductor desconecedor de tot això. Representada aquesta meteixa traducció fora d'aquí, un públich estrany pot passar pels convencionalismes del traductor. Aquí no, puig aquí la coneixem l'ànima catalana que batega en el fons de l'obra d'en Guimerà. En segon lloch, els actors se troben en el meteix cas que'l traductor. Desconeixent també aquella ànima, la seva interpretació, el seu vestir y fins els seus moviments tenen d'ésser convencionals, produhintnos un efecte deplorable veure'ls nostres pagesos y les nostres costums típiques tan grollerament desfigurats. Y en fi, en conjunt la representació's resentia de manca d'ensaigs y de manca de facultats en la majoria dels actors. Sols la Farina en determinats moments del primer acte digué coses ben justes, candorosament, com convé al personatge.

Es clar que deixó de banda a n'en Garavaglia. Aquest, tenint de lluytar ab la falsetat de medi en que's movia, y tenint d'omplir ell sol la escena, feu prodigis durant tota la nit, obtenint al final del segon acte una de les ovacions més unànims y més sinceres que jo he sentit al teatre. La relació que fa del seu crim la va dir ab tal vibració íntima, ab tant de calor y ab tanta d'expressió, exteriorisant al meteix temps ab tanta veritat les emocions per què passa la seva ànima, que per breus instants creyem veurela plàsticament la tràgica escena que'ns descrivia. Una vegada més va demostrar en Garavaglia la seva flexibilitat de talent y la maravillosa intuició que posseheix pera encarnar els més variats personatges, com hova demostrar també ab la *Morte civile*, a la que troba medi de donar una interpretació ben personal, fent una mort, la célebre mort tan esperada dels aficionats a quadros plàstics emotius, qu'entusiasma fins als més escèptics, fins a n'aquells que creyen que després d'en Rossi, en Novelli, en Salvini, en Zacconi y en Vico, ja no hi havia mort possible qu'enfosquis aytals morts. En fi, en l'obra d'en Tolstoy *Resurrezione* ns presentà finament el tipu d'un príncep rus mistich y fanàtic, arrepenit de pecats comesos, ab una sobrietat, dolcesa y concentració anímica que indubtablement responen a l'estat moral del personatge tal com l'imaginà l'autor.

A Romea, amén d'algun quadret sense transcendència, s'ha estrenat un drama d'en Baró. Confesso que no he anat a veure'l. Ni pensó anarhi. Ja'l coneixem massa'l teatre estrafalari de l'estralfari redactor del més immoral dels diaris de Barcelona. Parlo del *Brusi*, y ho dich seriament. Tan seriament, que sols se'n riurán d'aquesta afirmació, a primera vista paradoxal, aquells que sols se paguen d'aparences. Els que'l coneixen a fons a nostre *con/rare*, y fins potser alguns dels que'l fan, no serán pas els que primer

riguin, com potser no seràn els últims a riures del drama *còmic-tragich* del monumental Baró.

A l'Apolo un jovenet que no deu tenir més de vint anys, nèt d'en Clavé, ha estrenat son primer drama, *Dintre la boyra*. No es pas un drama ben fet, però es un drama en el que *hi ha pasta*. Trobèm l'acció massa vacilant y deslligada, fins poch original en conjunt y detalls, y també una serie de convencionalismes e inverosimilituts que són molt de dordre en obres com aquesta qu'enclouen un fons didàctich. Però tot això no es obstacle a que'l drama del jove Ferrer y Clavé sia força interessant. A través de certes ingenuïtats hi trobèm un esperit ample, idees generoses, y una gran intuïció de l'art dramàtic que's revela no ja sols en la idea general de l'obra, sinó en moltes escenes escrites y sobre tot mògudes per l'autor ab un desembrac y una naturalitat que ja voldrien pera elles moltes de nostres eminencies en art dramàtic.

Donchs, si *Dintre la boyra* no es un drama perfet, es obra meritoria que fa concebir falagueres esperances si l'autor no s'adorm, si procura no escriure massa depressa y sab estudiar la vida y l'art que vol conreuar ab esperit independent. Sobre tot deuria fugir de determinats entusiasmes per certs autors quals procediments sembla voler imitar en aquesta obra. Estudiar als altres encara que fossin mestres, està molt bé. Imitarlos, may. A veure si en un'altra obra'ns demostra l'autor que no són infundades les esperances que la primera'ns fa concebir.

L'obra ha sigut posada molt discretament baix la direcció del senyor Piera, qui, com els demés actors que la interpretaren, trevallà ab molta fe y ab sobrietat lloable.

Deixo pera la setmana entrant parlar ab la extensió deguda de les «Audicions y Espectacles Graner» que s'han inaugurat al Principal constituhint un veritable triomf de l'art escenogràfic català.

EMILI TINTORER

FANTASIA SOBRE LA BREMA

—Mirat, allà, un camp de solfes!—vaig dirme guaytant una vinya, aquest derrer hivern, desde dalt d'un turó. Els solchs oberts de fresch per la rella de llarch a llarch de les feixes, els considerava les ratlles del pentàgrama, y la negror dels ceps sense fulles, ab ses contorsionades y bonyegudes branques, les notes de la singular y colossal partitura gravada sobre la terra. Qui hagués pogut desxifrarles, traduhirles! Quins sons y harmonies hauria fet vivents! Cants de suhor; de voluntat, esforç y energia, d'angunies y d'amors; xafagors de sol y frescors de saves y oratjols... Potser hi trobariem escrita pels meteixos serments, la inspiradíssima *Brema* d'en Clavé. Oh, si! Ell traduhi aquelles solfes! El gran músich sapigué extreuren la essencia que flori hermosament en la seva fantasia.

El poeta penetra l'esperit de les coses y ens dona clares aquelles sensacions que tal volta hauriem experimentat sense comprendre. Ens mostra l'objecte, però fent parlar la seva ànima.

Això es lo que ha fet en Clavé en son cant.

Soperbament ens descriu, a manera de preludi, l'anada dels bremadors al treball, que sembla una festa, y es que la festa, companys la fa'l cor, que vessa d'amor y de joya devant de l'anyada abundant; iniciantse de bon començament els plers que'ls hi esperen.

En presencia dels ceps carregats de fruyt, se senten commosos, y entonen a chor un «Gloria» a l'Altíssim. Es el moment de goig més intens. La satisfacció, quan es pura, engendra la fe, l'agrahiment al Deu que ha premiat vostre esforç, y el pit s'inflama d'entusiasme, que s'espandeix en lloança a lo gran.

Si en vol dir de coses una bona cullita! En ella hi ha'l pa de la casa, els flochs pera la nuvia, les robes y els mobles; la seguretat de portar jova a casa, de rebre'ls consols de la dòna, la dolça companya... Donchs, a la feyna! que ja'l cep ha nodrit el rahim ab sa sava, y aquest fruyt, expremut, serà energia pels cossos, balsam pels cors. A la feyna! A l'Amor!

La esperança de veure prompte complertes

llurs ilusions, farà que'ls promesos se comencin a sentir més l'un de l'altre, els semblarà que quasi's posseïxen, y ¿qui els priva, en mitj de la satisfacció que'ls volti, avençar-se caricies que l'intent més bell emmenarà? Llurs mans més d'una volta's toparan posant la fruyta al cove, llurs ulls se miraran enamorats y llurs cors bategaran hardits. Com si ja fossin novells esposos, s'amanyagaran tendrament y escamparan alegria, y ab la expansió enllaçaran llurs cossos, y dançaran al sò de llurs cançons agitant tories y pàmpols...

Allà a mitja tarda suau ventijol refresca'ls cossos amarats de suor, y s'esmuny joganer, voluptuós, per entre les tories y pàmpols que s'abandonen cruixint ab espasme, ubriachs de goig. Remoreja llavors pel vinyat dolç arpegi qu'excita'ls sentits, y la musica aquesta creixent y apagantse, acompanya canturies, bressa gays somnis, enardeix la sang jova, y gent y natura's confonen y entonen un himne plegats.

Això'ls qu'estimen y són estimats, o'ls qu'estimen y esperen; mes aquells que senten amor que no es pas correspost són la corda grave y trista del càntich vibrant; tal volta donen al conjunt harmonia, equilibri, però aquestes notes pera ell són doloroses.

Jo n'he volgut veure un d'aquests joves sapats, avassallat d'una dòna que l'abandonà... Jo n'he volgut veure un que les rialles provocadores dels ditxosos se li clavaven en la ferida encara no guarida de sa vehement passió, que les paraules d'amor o crits de joya resonaven dintre seu com clams sarcàstichs que l'enardien follament... Y ell no'ls mirava, no, però'ls ohia, y ses mans se movien pels ceps, lleugeres, quasi esbornejades, y al engrapar el rahim pera ventarli segur el cop de vermell, fent estremir la planta, haurieu dit que polsava ab febre les cordes d'un instrument estrany. Y quan arreplegava un cep de gotims negres y lluhents com els ulls de la dòna qu'estimava, bracejava, estrenyia la planta com a un cos somniat voltes y voltes, y el primer gotim que gosava clavar la mirada a sa mirada encesa, l'arrebassava ab ses ungles y anava tot. senecer a sa gola reseca, barrejat ab xarrups de vi vell, y llavors també reya; no pas com

els altres; però reya, ab rialla folla; y després d'un gotim ne venia un altre y un altre, y els coves s'omplien, y s'omplia'l seu ventre de such de rahims de grans negres, negres com els ulls d'aquella dòna que no'l va voler y que va deixarli un rosech de desitjos y ansies.

Per fi quedà ubriach; y ja no'l sentia'l cantar dels altres; els núvols immòvils, dau-rats y vermells de posta de sol, dançaven enlayre, y tot se movia, fugia de lloch; les joves parelles ja no s'estimaven, corrien pegantse, llençantse renechs. Ah! com hi fruhia! Ja no'l voltava l'amor, no li feyen enveja, no resonaven dintre son cor aquelles canturies de gent qu'es feliça. Afora! Ben lluny!

Estranyament rodava tot al seu voltant, y ja ni reya, o, en tot cas, sa rialla era d'intent y al tallar el darrer rahim d'aquell jorn, son vermell insegur va ferirli la ma que tenyi roja sang, ben calenta, fumant; y allò a n'ell li semblà una carícia, y ni deixà que'l curesin: — Enrera! Enrera! — els cridava — alçant sa figura ferrenya. Y ab mirada llampeguejant y gestos altius, semblava una furia escupint anatemes demunt la gentada poruga. Haurieu dit que bramulava ab veu ronca: — Enrera! Cuydèus de vosaltres. No sabèu pas encara qu'es goig. Això són besades! Besades dels ceps amorosos, ardents; besades sagnantes. Són belles besades, diferents d'aquelles insípides que no deixen rastre ni marquen senyal. Els vostres plahers són plahers que s'esbraven; no'n sabèu d'amanirlos ab sang. Llisquèu per la vida com les bolves per l'ayre: a mercè del vent. Enrera, enrera! Jo vull ensenyarvos de portar les penes, de curar els dolors! Estimar a qui vos estima: quin mèrit! Aymar a qui no us vol; això es gran! —

Així s'esbravava l'ubriach: així li semblava venjar-se d'aquelles rialles frescals que li obriren ferides mal closes, despertantli desitjos y somnis que may de la vida podria tastar...

Emmudiren les bromes de fadrins y fadrines, de jayos y noys, comprenent que allò no eren paraules d'un ubriach embrutit pel vici, sinó d'un home que aymava ab passió follia y que pera curarse recorria al vi que transporta a un món diferent y ben lluny, y el respectaren, y el cobriren ab mantes y planys un cop adormit sobre pàmpols. Allà'l

deixaren, que ja seria vetllat per les estrelles del cel, pels ceps de la vinya, per les fades del bosch... però'l recort d'aquell home restà dintre'le cors, sobre tot dels promesos. «Si tu'm deixessis seria com ell». Semblava's diguessin; però mirades confiades, aymants, apartaven els dubtes, fonien rezels, y la joya invadia altre cop aquells sers benhaurats y senzills. Tornava l'idili; les mans a la feyna, els cors ben amunt.

Els derrers raigs del sol passejaven sa llum maravellosa demunt dels ceps, qual verdor onejanta's tenyia com el mar de colors màgichs y vibrants. Es aquest el sublim instant en que natura s'extasia en sa propria bellesa... Com rendintli homenatge, sospenien la feyna, y acabada la tasca del jorn, carregades les besties y els carros, fixos els ulls allà en l'horitzó hont el sol s'acotxava, repetien la pregaria elevada al mati a sol ixent.

¿Què vol dir la pregaria en aquella hora? Vol dir agraïment; coronació de l'himne vibrant que durant el dia, durant la brema, ha sortit de vosaltres y dels ceps; vol dir que vostra expansió ha sigut pura, que'l treball dignifica, que'ls impulsos desordenats de vostres cossos joves y potents, han quedat equilibrats ab la fatiga, sota un cel blau y al costat de sers a qui estimèu.

Resèm, si; resèm y cantèm quan nostra paraula surti espontania, que llavors, tinguemne la seguretat, serà inspirada. Resèm quan ens sentim extasiats, baldament els llavis no puguin barbotejar un mot, que llavors de nostre esperit també n'eixirà un himne, tal volta més bell y pur, sense paraules.

Tenim d'elevant l'esperit, qu'es lo que fa la vida transcendent, y així avençarem per les regions de l'infinit.

L'Orfeo es un medi per'aixecar els cors; l'Orfeo pot proporcionar-nos aquest pler. No volguèm ésser d'aquells que tenint ulls no hi veuen, que tenint orelles no hi senten y tenint cor no saben sentir entusiasmes enlayrats.

Les causes grans engendren actes nobles. L'Orfeo es una gran idea, y els que voltèm nostra senyera som l'acció bella, els adalits de santa causa que anirèm engroxint l'exèrcit de la pau y l'harmonia.

Cantors! Inflèu el pit ab ayre y entusiasme! La Brema os crida; la Brema sublimada

pel poeta, la suor salabrosa convertida en mel fresca que mullarà'ls llavis sèchs y endolcirà nostres cors.

Y va per nosaltres qu'escoltarèm. Així com el celler s'obre de bat a bat pera rebre el such enfortidor del cos, obrim també nosaltres de bat a bat els cors per'acullir dignament el balsam poètic nodridor de l'esperit, fent que'ns entrin a raig fet les inspirades harmonies del gran Clavé.

JOAN VALENTÍ Y FELIU

L'AGENCIA D'INFORMES COMERCIALS

(Acabament)

ANTON

No corri, home, no corri, que podria caure y ferse mal, y contestim, si es que vol, d'una vegada, y si no vol, diguimho y no'm faci fer el ximble. Jo l'he enviat a buscar per veure si vostè'm vol revelar l'estat d'aquest jove, la seva posició, lo que vostè sàpiga íntimament, d'ell.

RONCALI, *aquest cop surt ab l'«Aidan»:*

Oh!!! que pretendi tu? Jamay! Jamay!

ANTON

Jo't toch, potser se pensa ara vostè que sóch algú investigador, o un d'aquests de la secreta. No, home, no, jo no'n tinc de fer cap mal us de lo que vostè'm digui. A més, que ab això no hi entro ni surto: es un encàrrech que m'ha fet la mare de la minyona, y no hi tinc cap culpa.

RONCALI

No, tu non sei colpevole.

Non sei colpevole!... No, no... non sei colpevole etc.

Adio, adio... Adio, adio ..

Me ne vado al lugio mio. Adio.

(Tot anantsen ab ayre tràgich, y cridant l'últim «adío» de fóra.)

ANTON

Vés! y si ets boig que't lliguin! Aquest s'ha escapat d'una gabiá del Parque!!! (Torna a sonar el timbre y compareix un menestral tot afaytadet, ab uns pantalons estrets, americana curta y un bastonet a la mà.)

SALTO

Deu lo guard! Servidor!... (Aquí imita la postura del ballari, fent una reverencia de ball y un punt ab la cama.)

ANTON

Faci el favor de pendre assiento. ¿Vostè deu ésser don Toribi Salto?

SALTO

Si, senyor!

ANTON

M'han dit que vostè era un gran amich de don Joseph Balart. Y per un gran negoci que tenim de fer junts, voldria saber si aquest senyor es persona de bons antecedents. ¿Què fa?...

SALTO

Miri, devegades s'està assentat. (*S'assenta ab afectació, com un ballari en una panto mima.*) Devegades dret. (*Y s'alça tot sent un salt, y's queda ab els braços apoyats a les caderes.*) Devegades se passeja. (*Taral-lareja la música del «Pas de les boleres robades», y's passeja imitantlo.*)

ANTON

Bé, ja veurà, jo no vull dir això. Vull dir si es calavera, si gasta molt, si es amich de tiberis, en fi... qu'es!

RONCALI

¿Qu'es? Un xicot molt salau... y, sobre tot, un gran ballador. Ja veurà, quan erem... més joves, ara fa uns vint y tants anys, corriem totes les festes majors de la costa, y ell hi recargolava unes americanes de mitj Sant Cristó... que... Oh! y me'n recordo d'una que la ballava ab la Marieta Maca a Sitjes, que feya així: (*Aquí canta y balla.*)

Yo gano sólo diez reales.

—Mamá por Dios, sólo por Dios.—

Y mi mulata gasta treinta.

Yo gano sólo diez reales

—Mamá por Dios, sólo por Dios.—

Y ahora ajuste usted la cuenta.

Chinita por compasión

no miris á los demás

que al toque de la oración,

que vatúa'l món,

que s'apaga'l gas!

pum!

¿Y quan anavem al Masnou? Allí ballava *el tango geográfico*. Aquest s'havia de ballar molt seriò, ab alguna menestrala ben revinguda y accidentada, d'aquelles d'upa, que tenen bon balcó (*Senyala'ls pits.*) y un retumbo que ni un mapa-mundil Y ell l'agafava així, ab tota la dignitat a l'estil de l'Habana, com qui trontolla una caixa de sucre o un bocoy de melaça. Era això: (*Canta y balla.*)

A los cuarenta grados

de latitud,

tu tu, tu tud.

Hay una isla

Nor noraeste sud

su su su sud.

Hay de habitantes

medio millón,

medio millón!

Y es la católica

su religión,

su religión!

Y es su comercio

d'exportación!

Goma, goma, cacao,

goma, cacao y ron!

pom!

Y aquí deixava caure la balladora a la seva cadira, com qui tira una caixa de dalt a baix d'a bordo al moll. Y encara vostè no sab lo qu'ell disfrutava quan anavem a l'envelat de Martorell a ballar aquell vals federal... que feya: (*Canta.*)

Viva la relavocioon!

quenteremos,

quenteremos!

Viva la relavocioon!

quenteremos

cuan ilusión.

Sí! Sí!...

Y això era'l preludi, y després, ansia Manela! (*Se posa a ballar un vals d'envelat tot cantant:*)

Viva en Blas Pierrad y Orensa!

viva en Miliu Castala .rt!

y viva, ay! la manoría

porque tiene dignidad, dad, dad, dad!

La República, caremos, mos, mos!

la República vendrá, dra, dra, dra!

cuan Figueras, cuan Orensa,

Castalart y en Pi Margall gall, gall, gall!

ANTON

Donchs digui que's divertien de debò, pels saraus, quan eren joves.

SALTO

Què vol dir, quan erem joves! Ara'l servir-dor en dona lliçons.

ANTON

¿De què? ¿d'ésser jove?

SALTO

No, home, no: de ball.

ANTON

Bueno, donchs, res, res. Ja ho veig que aquest xicot es res: això (*Fa una tercerilla.*) y res més.

SALTO

¿Si se li ofereix algo més? Miri, jo sóch mestre de ball espanyol, y dono lliçons fins als pobres, gratis, el dissabte al vespre. Si algun dia tingués d'anar a Andalusia, passi per casa, que perque no faci cap paper ridicul li ensenyaré de ballar el bolero com

ara ja no's balla. Miri, en el bolero, el tot es agilitat, saber plantar bé, y ab els braços com si fossin dues ales, saberse donar ayte garbosament. ¿Veu? (Balla.)

Rech, xech, xech,
qui'm compra un gech,
un gech que'l dech,
de vellut, de vellut,
qu'encara no l'hi dut,
qu'era d'un geperut,
turrut, tut, tut.

Per lo demés, ja sab ahont es a casa seva y... Rech, xech, xech (Se'n va ballant.), qui'm compra un gech!...

ANTON

Vaya, buenas! Quin toca-campanes! Passi-hobé tingui!... Deu meu! Sembla que tot Sant Boy se'n ha vingut a casa. Y donchs, ¿què fem ara? M'he passat quasi tota la tarda preguntant qui era aquest don Joseph Balart, y tant ne tenim com ne teniem, ni un dato, ni un borral, ni una paraula, ni així. (Senyalant ab el dit xich una mica.) Tothom m'ho ha contat tot, tot, menos lo que'ls demanava... y després encara diràn que parlant la gent s'entenen! Vaya unes explicaderes de gall d'indi. (Se queda pensatiu, en Quimet entra y's posa a la seva taula a trevallar.) Oh! y ara ¿vés que li escrich a la tia!

QUIMET

Home, no's desesperi, que tot té remey en aquest món! Ara'm balla pel cap que d'aquest subjecte ja'n devèm tenir d'informes. Quan va arribar... Balart... Joseph... Si, ja'ns en

va demanar una casa de banca d'aquí... L'Arnús. o'ls «Préstamos y Descuentos». Mirèm. (Arreplega una carpeta, la desfà y comença a llegir.) Balart... Balart, «Jaime»... no es aquest... Balart, «José»... ara'l tenim... Si, a Cuba... «Ingenio Pancho»... això es... Ah!... miri... el cablegrama que van enviar quan varem demanar l'informe... (Llegeix.) «José Balart, ingenio Pancho, escapado fondos comunales Guanabacoa, momento entrada yankees, perseguido policia americana. Abandonado mujer de color. con siete hijos.»

ANTON

(Respirant.) Ayl!... Envia tot seguit el telegrama baix sobre, a la tia, a Vilanova. Ayl pobre Juanita! de quina t'ets escapat. El millor dia t'hauries vist ab una negra y set mulatos que't treyen de casa! Ja's veu! Aquest brètol venia aquí a arreplegar un bon dot que arrodonis lo que allí havia pispat, y ademés, tip de carn negra, buscava ara una noya blanca, fresca y sana, el poca-vergonya! (Pausa.) Y... ben mirat, ben mirat... quan jo me'n vaig anar la Juanita era ja una noya d'uns catorze anys, més maca que una rosa, fresca, rossal y ara... deu ésser... vamos, si que deu fer patir de mirarla... oh y ab els vint mil duros que té de dot... sense lo que tindrà dels seus pares després... Nada, que per la festa major me'n hi pujo... y m'hi caso. Y tu, Quimet, ja portaràs el despatx, y després te faré comanditari.

Teló.

POMPEYUS GENER

A PLENA LLUM

Vaig emprendre'l camí: Part de llevant pujava fins al cel la serralada, entre grisors de boyres amagant el misteriós encís d'una besada.

Els estanyols brillaven condormits com claps de cel posats sobre la terra, els vents demunt del pla s'erren dormits, fent anyorar les flayres de la serra.

El camp era banyat d'uns tons suaus que portaven al cor la melangia, els aucells traspasaven els cels blaus d'un vol flonjo y pausat, tot harmonia.

Vaig arribà a la balma silenciosa hont l'ayre es fresch, quíet com si no hi fos, banyada d'una llum tota confosa que fa que prengui el tot un tò somniós.

Y el sol anà sortint, daurat, rodó, enlayrantse a pleret sobre la serra, tot ell força, bellesa y resplendó, llençant petons de llum sobre la terra.

La terra, palpitant, desensonyada, tota ella va estremir-se al primer raig: y, com sospir de verge al ser besada, bufà lleuger el ventijol de maig.

Y cantaren les aus, y ab ses remors, plètòrica de vida, solemnnial, sentint renàixer sos eternals amors la boscuria cantava triomfal.

Ciudadana gentil d'ayre diví, de posat malaltic y cara pàlida: com vaig pensar en vós aquell matí, rebent del sol la gran besada càlida!

Bé m'hauria plagut a mon costat tenirvos, per mirar vostra blancura, que, bellament, hauria resalat en l'esplet de colors de la natura.

Ab la pensa os posava en el cim de la roca més alta de l'entorn, y'm plaví mirarvos triomfal a la potentia llum del novell jorn,

Cantantvos la més bella de mes gloses, jo vos feya oblidar la gran ciutat... Vostre esguart, dominant totes les coses, tenia un dolç cayent de voluptat...

Vós, que sempre reclosa entre velluts, en son pitxer veyèu morir la flor, bo y somniant amors inconeguts que os arrenquen sospirs plens de dolçor;

tan finá, tan serena y delicada, si ab mi volèu venir, vos faig regina: podrèu regnar, al bes de cada aubada, sobre'l vert remorós de la bosquina.

Y aquells amors ditxosos prou vindrán, de ma lira a les notes harmonioses... y aquells amors ditxosos floriràn, quan se tornin petons les meves gloses.

TRINITAT CATASÚS Y CATASÚS

NOVES

Tot just solucionada pacíficament la qüestió de Suecia y Noruega, sorgeix la d'Àustria-Hungria, que sembla no tindrà pas una solució tan justa y satisfactoria com aquella, ja sia perquè no tots els monarques y quefes d'Estat tenen lo grandesa d'ànim demostrada pel rey Oscar de Suecia, ja sia perquè la cultura y modo d'ésser del poble suech y de llurs polítichs es molt diferenta de la dels austriachs.

Demanen els húngars (com se pot veure per l'article que publicuem en lloch preferent d'aquest número) que's declari oficial la seva llengua en l'exèrcit d'Hungria. Y a n'això s'ha negat l'emperador, sens dubte perquè ell entén que governar pobles es dominarlos o absorbirlos com desgraciadament en llur ambició ho enteníen també's quefes de la majoria dels Estats, pera escarni de la civilització que volen representar, y pera que brilli més alt l'hermós exemple de llibertat y de cultura que acaben de donar al món la Suecia y la Noruega.

Mes els húngars no pararan de lluytar pera ésser lliures, com han vingut fent sempre.

El passat dissabte a la nit tingué lloch a l'«Aplech Catalanista» la sessió inaugural del present curs, que fou presidida pel president de la *Unió Catalanista* doctor Martí y Julià. El senyor Senties com a secretari llegí la memoria dels actes realitzats per l'«Aplech», seguint en l'ús de la paraula's senyors Morató, Simón y Roig y Pruna, qui remercià als socis de l'«Aplech» per haverlo nomenat president y advocà per la unió de totes les fraccions autonomistes baix un directori comú. Anuncià que a l'efecte consultaria a varies entitats autonomistes pera saber el parer de quiscuna. Esperem que les gestions de l'«Aplech» tinguin més èxit de les que han tingut les nostres fins ara, d'ençà de la memorable Assamblea de Barcelona.

El doctor Martí y Julià al resumir els discursos digué que la *Unió* estava disposada a anar a la conjunció que's projecta. Y no calia que ho digués el doctor Martí y Julià, car d'ell més que de ningú han eixit sempre tan nobles iniciatives, que no s'han vist secundades pels qui més aparenten patrocinarles parlant de germanor constantment. Més això ja ho ha remarcat diferents vegades Joventut dintre de la *Unió Catalanista*.

La sessió inaugural de l'«Aplech» resultà molt important, essent aplaudidíssims tots els oradors per la nombrosa concorrencia que havia assistit a l'acte.

Altres actes de caràcter catalanista s'han efectuat aquests dies, essent dignes d'esment l'inaugural del centre autonomista «Roger de Flor», en que hi parlaren els senyors Juncà, Millet y altres, y distingides senyorettes y joves hi executaren triades composicions, y el *meeting* de propaganda de l'Associació Artístich-Catalanista del Poble Nou, presidit per en Manén y en el que hi feren ús de la paraula's senyors Puigmal, Gasòliba y Balmas.

A l'Ateneu Barceloní tingué lloch dissabte la sessió inaugural del present curs, assistint-hi representants de les entitats oficials y corporacions particulars de caràcter científich, literari y artístich. Hi havia interès per conèixer el treball del president senyor Domènech y Montaner sobre'l tema «Introducció a la historia de l'art romànic a Catalunya», treball que fou escoltat ab delectació y que posà de manifest una vegada més la competència del notable arquitecte y artista. De bona gana procurariem donar una idea d'aquest treball extractant-lo, però'n desistim convençuts de que no lograriem nostre objecte. Cal llegir-lo íntegre pera formar-se idea cabal de sos mèrits y ensemps aprendre a estimar a Catalunya ab l'estudi de son art mitjà, ab el que tan alta's posà sa inconfundible personalitat com a nacionalitat culta.

Tota la premsa, ab poques excepcions, ha donat compte aquests dies de la mort de l'autor dramàtic català n'Antoni Ferrer y Codina, y les apreciacions sobre's mèrits y desmèrits del difunt no han sigut pas gaire contradictories.

Nosaltres convenim en que en Ferrer y Codina ha sigut en aquests darrers anys un dels autors que més han contribuït a la pervisió del gust públich ab obres xabacanes sovint no originals, y ab arreglos traçats de *vaudeilles* que sabia adaptar destrament al modo d'ésser de nostra societat. Com a mode *vis cómica* poden citarse's seus *Toreros d'hivern*. Tot y reconeixent qu'en aquesta tasca s'hi veyia sa experta mà d'home de teatre, no li alabarem may ni li alabarem ara. Però si que consignarem qu'en Ferrer y Codina conreuà en altre temps genres més seriosos contribuint ab en Pitarrà y altres a posar els fonaments del teatre català, al qual es llàstima que no hi hagi consagrat una immaculada consciencia artística de la mateixa manera que li consagrà unes dots d'autor y una traça innegables dintre's genres per ell conreuat.

La *Il·lustració Catalana*'s disposa a publicar les obres complertes del malaguanyat Emili Vilanova, havent repartit ab aquest motiu un prospecte del que n'extrayem els següents paràgrafs, en els que hi consten les condicions editorials:

Les «Obres complertes d'Emili Vilanova» ompliran 12 volums d'unes 300 planes cada un, del mateix format y en el mateix paper dels volums que publica la *Il·lustració*.

La edició serà feta ab tot mirament y contindrà diferents retrats de l'autor.

Sortirà un volum cada mes o cada dos mesos lo més tart, y's posaran a la venda a 3 pessetes cada un, però's amichs y admiradors d'en Vilanova que vulgan considerarse cooperadors en aquest homenatge que se li tributa, poden suscriure a tots el volums de ses «Obres complertes» que se'ls aniran repartint al preu excepcional de 2 pessetes, que ve a ésser el preu de cost.

Aquesta llista de subscriptors o cooperadors se tancarà al arribar als 300.

De política espanyola:

Han començat les tasques parlamentaries; s'ha parlat de crisis per empenyarse l'Eche-garay en mantenir el *superavit*; en Lerroux ha escrit articles ab tons d'emperador; s'han fet circular veus de pretengudes conxorxes entre regionalistes y monàrquichs pera les pròximes eleccions de regidors... En fi: mentides, mentides y res més. Y dihem mentides perque tot plegat es un garbuix que no hi ha qui l'entengui... ni qui se'l prengui de bona fe.

Lo que hi ha de cert, de positiu, de indubitable, es que'ls que menen el tinglado *van vivint*, y els Lerroux y comparsa idem; lo que no dona lloch a dubtes es que la qüestió de les bombes va passant altre cop a la historia, y les autoritats segueixen tan fresques, y la justícia tan resignada com si no hagués passat res.

Y continuen les denúncies dels periòdichs catalanistes, haventli tocat el darrer torn, que sapiguem, a nostre company *Progrés*.

Que precisament se queixa de lo que nosaltres ens queixem.

Y el governador dorm, pera tothom menos pera nosaltres.

La Junta Directiva de l'«Associació Wagneriana» ha publicat el plan dels treballs que realitzarà durant el proxim curs aquella entitat, y que són notabilíssims, oferint la publicació de *Lohengrin* traduït en vers català pels senyors Pena y Viura; la prosecució dels estudis analitichs wagnerians que comprendran les obres *Lohengrin*, *Tristan y Isolda* y *Rienzi*; sessions musicals wagne-

rianes; conferencies a càrrech dels senyors Clariana, Creuhet, Domènech Español, Gual, Jordán de Urrias, Par, Pedrell, Viura y altres; altres audicions musicals en les que's continuaran els «Cicles Beethoven»; concerts per en Granados, per la senyora Pichot de Gay, per en Marià Perelló, senyoretas Campins y Darné, y per en Mas y Serracant; audicions dels principals fragments de l'òpera *Emporium*, d'en Morera, que s'ha d'estrenar al Liceu en la propera temporada, y de l'òpera *Garraf* d'en Garcia Robles; altres concerts per l'Orfeó Barceloní y per la Schola Choral de Tarrasa, etc., etc.

Pera'l festival de Bayreuth de 1906 la Junta Directiva, d'acort ab el Comitè de les Festes, facilitarà tota mena de detalls relacionats ab les representacions wagnerianes, encarregantse igualment de la obtenció dels billets. Les obres que's posaran en escena varies vegades entre'l 22 de juliol y el 20 d'agost, seran: *Tristan y Isolda*, *L'Anell del Nibelung* y *Parsifal*.

Publicacions rebudes:

Finlandeses, aplech de quadrets finesos de J. L. Runeberg y J. Aho, traduïts al català per Benet R. Barrios. Preu, una pesseta. Nostre bon amich en Benet R. Barrios ha aplegat en un volum els articles publicats a JOVENTUT, d'autors finlandesos, afeginthi un pròleg en el que explica sos desitjos d'altre temps pera conèixer Finlandia, sos entusiasmes per aquella terra y lo molt que li plauen els bons recorts que de la mateixa guarda. Al final hi ha afegit ademés l'amich Barrios un trevallet propi sobre costums finlandeses, y ha decorat el llibre ab els retrats dels celebrats escriptors Runeberg y Aho, com també ab pulcres reproduccions de fotografies que representen paisatges y costums de aquell país. L'obreta qu'està molt ben presentada, resulta força curiosa y la recomanem als lectors, segurs de que ha de plàurels tot lo que faci referencia a un poble per tants conceptes germà del nostre. Ens abstenim, emperò de judicar l'obra baix son aspecte literari, car ja són coneguts dels nostres lectors la majoria dels quadrets que la integren.

La desenfeynada, comedia vilatana en un acte y en prosa, original de R. Ramón y Vidales, estrenada ab èxit en el Teatre Català (Romea) la nit del 23 de setembre de 1905. S'hi remarquen en aquesta obreta les excel·lents qualitats de son reputat autor que tan bé domina'l genre còmic en nostre teatre. Preu. 1 pesseta.

Nostres companys els redactors de *La Tralla* Llangort y Llorens, de paraula y per escrit, digueren *cobarts* als senyors Junoy y Lerroux, disposats a anar ab aquest senyors a tots els terrenos.

Derreraement els companys Llangort y Llorens han sigut agrehids (y en Llorens greuement lesionat) a traició, això es, per la esquena, per gent desconeguda.

En Llorens y en Llangort han rebut sols ofenses de gent cobarda y indigna. Ni en Ju-

noy ni en Lerroux, com a homes que donen la cara, els han respost conforme era del cas.

Aquest es el valor que gasten aqueixos *valents*; aquesta es la dignitat que tenen aqueixos *republicans*.

L'Associació Protectora de la Ensenyança Catalana ha distribuït la quantitat de 241 pessetes durant el passat setembre, entre diferents escoles, pera llur sosteniment.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els treballs se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors. — No s'admeten els que no sien inèdits. — No's tornen els originals. — Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetes.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA. Un any.	9	»
ESTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Segona edició de SOLITUT

La primera edició de la novela

SOLITUT

un dels èxits més grans de les modernes lletres catalanes, està agotada totalment ja fa dos mesos, haventnos sigut impossible durant aquest espay de temps servir les continües demandes que se'ns han fet y se'ns fan de la magna obra de Víctor Català.

Hem resolt, donchs, donar a llum la segona edició de

SOLITUT

que apareixerà dintre poques setmanes; y al anunciarho, advertim als nostres subscriptors y lectors, com també als nostres corresponents, que se serveixin concretar les demandes d'exemplars que necessitin, y anticipin l'avis pera demandes probables, a fi de que quedi tothom atès segons els nostres desitjos y pugui tot amant de nostra literatura adquirir aquesta obra, una de ses més preuades joyes, que tant d'honor ha vingut a fer a la BIBLIOTECA DE JOVENTUT.

Pera's corresponents y subscriptors regiran les meteixes condicions qu'en les demés obres de nostra Biblioteca, posantse a la venda'l llibre al preu de 3 pessetes cada exemplar.